

Moszkvai beszélgetés Marcel Carné filmrendezővel

A kövérkés, jovialis úr, akit csupán átható tekintete tesz jellegzetessé, meglepő szerénységgel mutatkozik be: Marcel Carné. Nem könnyű azonosítanom valóságos személyét az olyan legendás híró filmek alkotójának képzeletben élő képével, mint a *Quai des Brumes*, *Le jour se lève* vagy a *Les enfants du paradis*.

— Tud-e róla Carné úr, hogy az elmúlt nyáron a román televízió nézőinek milliói újra találkoztak az Ön filmjével, a *Paradicsom gyermekeivel*?

— Valóban? — kérdezi Carné nosztalgikus mosollyal. — Magam is láttam a nyáron ismét Algírban, egy retrospektív jellegű ünnepség alkalmával. Az ilyen találkozások egykori önmagammal többnyire lehangolnak. Azok közül, akikkel a filmet készítettem, ma már oly kevesen felelnek a hívásra...

— A francia filmművészet egyik legirodalmibb filmjét alkotta meg akkor. Mi a véleménye ma a film és az irodalom viszonyáról?

— Hiszen ez már nem is kérdés, a témáról értekezést lehetne írni. Rendszerint az irodalomnak a filmre gyakorolt hatásáról beszélnek, ahogyan Ön is teszi a *Paradicsom gyermekeire* utalva. Ma azonban, úgy vélem, inkább a film hat döntő módon az irodalomra. Az újabban megjelenő könyvek jellegzetesen vizuális felépítésében, a vágástechnikában, könnyen felismerhető a filmre jellemző látásmód. Másfelől, korunkban — legalábbis Franciaországban — egyre kevesebbet olvasnak az emberek. A film és a tévé bizonyos mértékben pótolhatja a kornak ezt a fogyatékosságát a nagy művek filmrevitelével.

— Véleménye szerint mennyiben változott a francia filmművészet az elmúlt évtizedek alatt, azóta, hogy Ön megkezdte pályafutását?

— A francia filmművészet szerintem természetes módon fejlődött! Jómagam megértem az aranykorát, vagy ha úgy tetszik, a forrpontját, a 30-as évek idején...

— Ha a 30-as évek a forrpontot jelzik, milyen hőmérséklet jellemzi ma a francia filmet?

— Filmművészetünk súlyos gazdasági válságot él át. A legtöbb producer kénytelen amerikai üzletemberekhez fordulni, mivel a hazai bankok már nem nyújtanak hitelt. S mégis, e mostoha körülmények ellenére, érdekes filmek születnek nálunk. Az utóbbi évek folyamán mintegy hétszáz rendező jelentkezett a stúdiókban, s noha csupán tíz-tizenöt bizonyult közülük figyelemre méltónak, mégis azt mondanám, jó az arány...

— *Fejlődött-e Ön szerint a közönség?*

— Nem mondhatnám! A francia közönség apatikus lett, szenttelen, nem tud lelkesedni. Ha jár is moziba, nem örömmel teszi. Nyugtalanít a francia közönségnek ez a közönye, a film iránti vonzalmának hiánya. A nézők száma — amint Ön is bizonyára tudja — évről évre csökken. S ez közvetlenül hat a filmek minőségére, művészi igényességére. Ne felejtse, hogy a francia filmgyártás végül is tőkés vállalkozás. Bankárokkal, üzletemberekkel van dolgunk, akik nem a filmek minőségét, eredetiségét nézik, hanem csupán azt, hogy a közönségnek mindenáron tessenek. Egyetlen gondjuk, miként kereshetnének minél több pénzt. A filmlátogatók legállandóbb rétege a fiatalság. Negyvenéves korától az ember szívesebben választja a kényelmesebb és olcsóbb televíziót. Megállapították, hogy a filmszínházak látogatóinak átlagkora 25—26 év. A mintegy tíz éve készített *Csalók* (Les tricheurs) című filmem sikere elsősorban a fiatal közönségnek köszönhető.

— *Úgy véli, hogy a fiatal rendezők nemzedéke inkább hivatott az ifjúság életéről beszélni, mint a francia film régi mesterei?*

— Semmiképpen sem, legalábbis, ami Franciaországot illeti! Nem hiszem, hogy a fiatal rendezők nemes tartással nyúlnának az ifjúság problémáihoz. Ők a mai fiatalságot csak hibái szemszögéből ábrázolják, nem pedig örök lángolásában. Napjaink fiatalságának igenis van eszményképe, tagadása nem „acte gratuit“, a társadalom visszautasítása szilárdan megalapozott és eszmei indítékú náluk. Ám egyes filmekben a tagadás nemzedékét nem nemes törekvéseiben ábrázolják, hanem kizárólag szexuális magatartása szempontjából. Elsősorban ezt rovom fel fiatal kollégáim hibájául.

— *Az „új hullámra“ gondol?*

— Nem! Az „új hullám“ a francia filmgymártás pangási szakaszában jelentkezett. Filmművészetünk szendergett, és az „új hullám“ minden bizonnyal gyógyírként hatott. Egészében véve igen hasznos dolog volt, noha ma már megbizonyosodott, hogy ez a mozgalom kifulladt, s épp ezért sok kudarc érte. Pozitív eredménye azonban, hogy három-négy kivételes értékű, Truffaut és Demy nagyságú rendezőt adott! Ma az „új hullám“-nak nevezett mozgalmat egy újabb „új hullám“ követi a rendkívül tehetséges Lelouche-sal és társaival az élen.

— *De a francia kritikusok többsége élesen támadja Lelouche-t.*

— Kritikánk nagyon sokat ártott a francia filmművészetnek. Ritkán értett egyet a közönség ízlésével, nem törekedett annak alakítására, többnyire saját, sznob és mindig részrehajló ízlését érvényesítette. Gyakran elszórákodom azzal, hogy mielőtt a filmet megnézném, megelőzőm a kritika reagálását, kizárólag a szerző neve után igazodva, és sohasem tévedek! A kritika hangja előre megállapítható, ha az ember ismeri az illető filmrendező és a kritika viszonyát. Az ilyen publicisták esetében a bírálatnak vagy a dicséretnek már semmi köze magához a filmhez. A filmek kommentálásának ez a módja, ez a fajta „állásfoglalás“ nagymértékben hozzájárult a közönség és a kritika állandó nézeteltéréseihez. Szerencsére, ha kevesen is, akadnak kritikusok, akiknek van merszük szembeúszni az árral...

— Említette Truffaut nevét. Bizik-e benne, hogy az „új hullám“-nak ez a vezére a továbbiakban is állja fogadalmát?

— Truffaut nagyon különös ember! Két filmje közül az egyik biztos telitalálat... Amikor árnyalt, érzelmes történetet visz filmre, mint például a *Jules és Jim* vagy a *Lopott csókok* esetében, önmagát adja, de az ún. „fekete szériába“ sorolható filmjei — a *Menyasszony feketében* vagy az utolsó, melyben Belmondo és Deneuve játszik — összehasonlíthatatlanul gyengébbek.

— Nem gondolja, hogy „Mefiszto kísértéséről“, a *kommerszfilm és a könnyű kereset csábításáról van szó?*

— Nem hinném! A valóság mindenestre cáfolja ezt a feltevést. Amíg a *Jules és Jim* vagy a *Lopott csókok* hatalmas sikert arattak, bűnügyi filmjeiről nem mondhatjuk el ugyanezt. Tehát nem az anyagi érdek hajtja, amikor műfajt változtat, érdeklődése a bűnügyi film iránt bizonyos belső szükségletéből fakad.

— *S most egy személyes természetű kérdés. Látom, hogy szenvedélyes és jól tájékozott mozilátogató. Ezenkívül melyik művészettel foglalkozik hasonló szenvedéllyel?*

— Általában az előadások művészetével: színház, zene, balett! Ez, hogy úgy mondjam, az én „violon d'Ingres“-em*! S be kell vallanom, hogy egy olyan város, mint az én Párizsom, ezt a szenvedélyemet teljes mértékben ki tudja elégíteni. Lényegében azonban legkedvesebb szenvedélyem a festészet, a kiállítások látogatása.

— *Előadásokról már készített filmet. Soha nem volt szándékában filmet készíteni festőkről?*

— De igen! Régen, a háború küszöbén, Prévert-rel együtt megírtam egy Van Gogh-ról szóló film forgatókönyvét, amelyet — sajnos — nem tudtunk már leforgatni. Később az amerikaiak készítették egyet Kirk Douglással a főszerepben. Volna azonban egy ötletem! Ismerek egy francia regényt, két diákról szól. Az egyik Van Gogh-nak, a másik Gauguinnek képzeletét, s elhatározzák, hogy Polinéziába mennek, hogy ott Gauguinhez hasonlóan éljenek. Sok bonyodalom után hajóra szállnak, majd kikötnek Korzikában, abban a tévhitben, hogy Tahitiba érkeztek. Szóval rengeteg váratlan, szórakoztató esemény, tele vonzó bájjal. Szívesen tolmácsolnám ezt a könyvet a film nyelvében.

— *Ez lenne következő filmjének terve?*

Beszélgetőtársam egy pillanatig habozik...

— Az én hazámban a filmemberek nagyon babonásak. Sohasem beszélnek terveikről, mert félnek a bukástól. S úgy érzem, ez jó szokás... A „babonás“ Marcel Carné ezzel befejezte a beszélgetést...

Lejegyezte M. T. Caranfil

---

* „Ingres (festőművész) hegedűje“ — francia szállóige: kedvenc szórakozásom...